

1.
1.
2.
3.
4
5.
6.
7.
8
9
10

11.

1701.

1. Bierius, Adrianus : De annuletis eorum nullitate
aut salubritate
2. Bierius, Adrianus : De eo, quod iustum est, circa val-
nera heterorum hominum.
3. Friesen, Joh. Berthardus : De usuris in lege
4. Friesen, Joh. Berthardus : De iure gratiae . . .
5. Friesen, Joh. Berthardus : De modis acquirendi utpote
licitis, illicitis ac indifferentibus.
6. Friesen, Joh. Berthardus : De relictis dormientium.
7. Hebenstreit, Johann Paulus : De canonibus, ut dicuntur
valde, apostolicis.
8. Mullerus, Jo. Jacobus : De morali lege reservatio-
num mentalium in iuramentis.
9. Mullerus, Jo. Jacobus : De praesumptionibus moralibus.
10. Mullerus, Philippus : Dissertationem : de iure des-
in homines, a . . . parente suo . . . acquisitionis illius
expositam . . . in uno subject. Rec. 1732.

1701.

11. Schroeterus, Ju. Christianus: De his, quae nobis innotis
acquiruntur.
12. Schroeterus, Juven. Christianus: Ad invicem. Dissertationem
Georgii Sebrecti Wilkii invitatio
13. Nevoytius, Dr. Philip: De mercatore falso censum
proficiente.
14. Nevoytius, Dr. Philippus, Facultatis jur. Scav. Decanus:
Programma, lectioni cursoriae Henrici Heisdorffii
... praemissum.
15. Nevoytius, Joh. Phil: Praecipua juris
16. Nevoytius, Dr. Philippus, Facult. juridicae Decanus:
Programma, lectioni auspicali Dr. Frederici
Hortelii ... praemissum.
17. Treberus, Juven. Philippus: De excussione fenestrarum
... Adjectum est opusculum G. R. T. Bürenmanni:
De studiosis bacchantibus Fumulantibusque.

1701.

18. Wildvogelius, Christianus, Collegii juris. . . Decanus : De iudicio perusorio ad l. 14 pr. ff. d. appellat.

Programma inaugur. (lectioni cursoriae Christiani Christophori Vimpelii praemissum)

19. Wildvogelius, Christianus : De investiturae renovatione et eius non petita praesentia.

20^a, 6. 21. Wildvogelius, Christianus : De eo, quod iustum est circa concessionem fructuum. 3 exempl.

22. Wildvogelius, Christianus : De esculentis et potulentis

23. Wildvogelius, Christianus : De secreto iudicio ad l. 14.

C. de testib. Programma inaugur. (lectioni cursoriae Christiani Michaelis praemissum)

24. Wildvogelius, Christianus : De iure saeculi.

649.

8751.

711. 32 3/4
M
8

DISSERTATIO
DE
MORALITATE RESERVA
TIONVM MENTALIVM
IN IVRAMENTIS

QVAM
PRÆSIDE
VIRO

22

CONSULTISSIMO ET EXCELLENTISSIMO
DN. JO. JACOB. MULLERO,
JVR. VTR. D. LOG. PROFESSO-
RE ORDIN. FAMIGERATISSIMO

*Dn. Patrono & Praeceptore suo multis nominibus
venerando*

publico Eruditorum examini subjiçiet

AVTOR ET RESPONDENS

JOHANN. HEINR. HENTZOLD

Lohma-Thuring.

IN AVDITORIO PHILOSOPHORVM

ad D. 19. MART. MDCCI.

IENTÆ, Litteris Müllerianis,

V I R O

Magnifico atque Excellentissimo

DN. JOANNI ANDREÆ
M R O T H I O,

ICto celeberrimo, Consiliario Gleichenſi
& Hatzfeldenſi & Camera Directori ſplen-
didiſſimo, ut & Conſiſtorii Præ-
ſidi graviſſimo &c.

*Domino atque Patrono ſuo jugi pietate & obſer-
vantia devenerando,*

Salutem ac incolumitatem!

*I quidquam eſt, quod cum DEO
commune habent, quos fortuna ma-
gnitudo ſupra aliorum ſortem
evexit, illud certè eſt, bene aliis
facere. Qua de re adeò perſuaſa
fuit Illuſtriſſima quondam Comes*

ac

ac Domina, DN. ELEONORA CATHA-
RINA, Comes de Schwartzburg & Honstein,
Domina Arnstadi &c. &c. ut munificentiam su-
am non vitæ saltim finibus stare voluerit, sed a-
ditus ad eam post fata quoque & beatissimum o-
bitum eis esset, qui bonis literis operam darent.
Etsi vero idem ad tantæ gratiæ magnitudinem,
ullo testimonio accedere se posse nequeunt sperare,
tamen minimè memores subjectissimarum par-
tium fore se censent, si eam in tractu pectoris pe-
netralia continerent aut contractam vel solum,
inde ingentem obligationem non palam profite-
rentur, editis que speciminibus signarent & testa-
tum facerent, mandato præsertim ad id excitati
beatissima Heroina. Enim verò cum Tu, VIR
EXCELLENTISSIME, Musas illas in-
trospicias, quales meæ sint ut ignores amplius,
non esse committendum existimaui. Itaque fa-
ctum, ut audere potuerim, oculis Tuis pagellas
has subicere, Tuæque consecrare tutela, non ipsa-
rum aut argumenti, sed ejus solum fiduciâ, quod
nunquam hæctenus mentem repudiaveris, quæ
optima

optima spectaverit, & ad ea rectis saltem studiis
contenderit. Quo nomine cum mihi relictum
unicè Tibi me probare, spero non fore, ut omni-
nò Tibi displiceat iste conatus meus. Ego DE-
VM precabor, ut Te quàm diutissime servet,
ne bono patria nostra & studiorum nostrorum
quicquam deinceps etiam deesse videatur. Da-
bam Jenæ in museo d. 18. Mart. 1701.

Nobilissimæ Tuæ Excellentia

devotissimus

Joh. Heinr. Hentzold,
S.S. Theol. Stud.

J. J.

DISSERTATIO

DE

Moralitate Reservationum

Mentalium in Jura-

mentis.

Jesuita, quamvis ob malas suas artes & nefaria dogmata merito piis omnibus detestandi sint, justamque idpropter multorum vel ex ipso Pontificorum coetu censuram meruerint, ut ex insignibus scriptis *Alphonsi de Vargas* (sub cujus nomine quibusdam latere videtur *Scioppius*, *Comes de Clara valle*, acerrimus alioqui *Papicola*) in relatione ad Reges & Principes de stratagematibus & sopsismatis Jesuitarum; *Joh. Mariana*, Hispani, de morbis societatis Jesuiticae; *Petri Farrichii de criminibus & pœnis Jesuitarum* (a) aliorumque evidens est; tamen vel hoc inprimis nomine reprehendendi iniquitatisque postulandi sunt,

A

quod

quod (b) doceant, posse cum, qui incipit, v. g. dicere
 JVRO, interponere submissè restrictionem mentalem,
 ME HODIE; deinde addere alia voce, NON FE-
 CISSE HOC VEL ILLVD; Aut: Posse à Judice inter-
 rogatum, an hoc vel illud viderit, v. g. quod alter alte-
 rum interemerit, respondere, se non vidisse, retentis in-
 terim in mente verbis; ut tibi dicam; neque eo in casu ul-
 lum committi perjurium aut mendacium.

- (a) Ludov. Montaltius, Gallus, in literis provincialibus de Mò-
 rali & Polirica Jesuitarum disciplina. Wilhelm. Wendrockius,
 Theologus Salisburiensis, Notis Theolog. in Montaltii episto-
 las. (b) Navarrhus c. 12. n. 8, 9 & 10. Manual. sui moral. &
 commentar. in cap. Humanae artes. 22. qu. 5. Sylvester verb.
 Jurament. 3. qu. 2. & Jurament. 4. qu. 7. Angelus de Clavasio
 verb. Juram. 5. n. 9. Adrianus in 4. qu. de Sigill. confessionis.
 Major in 4. d. 15. qu. 18. Toletus lib. 4. c. 21. & lib. 5. c. 58.
 Gregor. de Valentia disp. 5. qu. 13. p. 2. & disp. 6. qu. 7. p. 4.
 Leonard. Lessius de Justit. & Jur. lib. 2. c. 42. dubitat. IX. n. 47.
 p. 626. Filiutius Quaest. Moral. tr. 21. Thomas Sanchez Op.
 Moral. lib. 3. c. 6. Philiarthus Tom. 1. de offic. Sacerd. &
 multi alii.

Fortissimum vero hujus perniciosi dogmatis munimen-
 tum inde petunt, quod (a) omnis mentis reservatio sit
 propositio quaedam mixta, quae partim interna ac mentali,
 partim externa & exterius prolata oratione constat: ad cu-
 jus verum & perfectum sensum constituendum sicuti neu-
 tra pars componens sine altera satis est, ita nec menda-
 cium committere ac peccare, qui solam externam oratio-
 nem, altera in mente retenta & subintellecta, profert,
 cum, quantum in se est, hac sua oratione non quod fal-
 sum, sed quod verum est, significare intendat. Neque ob-
 stare, quod alter inde decipiatur, quia non directe inten-
 dis

dis decipere hac tua oratione, sed saltem tegere tuam intentionem, ne ipse eam cum tuo incommodo cognoscat; Quod autem ipse falsum iudicium sibi formet, ad hoc solum permisive te habes, quia iure tuo uteris.

(a) Vid. præ ceteris Lessius de Justit. & Jur. cit. l.

At enim quam lubricum & ab omni sensu abhorrens præceptisque Artis logicæ genuinis oppido adversum hoc fundamentum eidemque superstructum de Reservationibus mentalibus dogma sit, peculiari dissertatione nunc docebimus. Faxit Trinunum Numen, ut omnia procedant feliciter.

§. I.

Quamvis de *Restrictionibus mentalibus* opinionis absurditas & improbitas ab uno quolibet, qui modo sana ratione gaudet, facile pervideri possit, atque ab *ipsis Pontificis* quibusdam, nominatim (a) *Dominic. à Soto*, (b) *Petro de Arragon*, (c) *Cajetano*, (d) *Azorio*, (e) *Laymanno* huiusmodi imposturæ dudum detectæ ac improbatæ fuerint, tamen, ut eo magis scandalosum hocce, atque ad tollenda cujuscunque generis pacta, promissa, fœdera, contractus, juramenta, omnemque inter homines fidem societatisque humanæ vinculum efficacissimum dogma aliorum incurrat oculos, nostrum nunc erit illud breviter refellere.

(a) de Justit. & Jur. lib. V. qu. 6. art. 2. (b) de Just. & Jur. in 22. Thom. qu. 2. art. 1. (c) in Thom. 22. de Just. & Jur. qu. 110. art. 1. & 3. (d) Instit. Moral. lib. 2. c. 4. (e) Theolog. Moral. Tom. 2. l. lib. IV. tr. 3. c. 13. n. 7. p. 85. His assentitur Covarruvias, variar. resolution. lib. 4. c. 2.

A 2

§. II.

Præsupponimus autem hic statim in principio, quod defensores harum restrictionum aut subauditionum tacitarum omne mendacium, etiam & officiosum, ut sua natura turpe, cum (a) Augustino, improbet, rati, ut etiam si vel levissimo mendacio omnes in æternum damnati ex diaboli faucibus ac inferno redimi possent, nullatenus tamen eo utendum foret. Audiamus ea de re (b) Scholasticorum antesignanum & Patriarcham, Petrum Lombardum, sententiarum Magistrum: Sciendum est, ait, tria esse genera mendaciorum; Sunt enim mendacia quadam pro salute vel commodo alicujus non malitia sed benignitate dicta, qualiter obstetrices mentita sunt & Rabab. Est & aliud mendacii genus, quod fit joco, quod non fallit. Scit enim cui dicitur, causa joci dici, & hæc duo genera mendaciorum non sunt sine culpa, sed non cum magna. Perfectis vero non convenit mentiri, nec etiam pro temporali vita alicujus, ne pro corpore alterius animam suam occidant. Licet autem eis, verum tacere, sed non falsum dicere: ut si quis non vult hominem ad mortem prodere, verum taceat, sed non falsum dicat. Tertium vero genus mendacii est, quod ex malignitate & duplicitate procedit, cunctis valde cavendum. His videtur innui, mendacia illa, quæ sunt joco vel pro salute alicujus imperfectis esse venialia peccata, perfectis vero illud, quod pro commodo alterius dicitur esse damnabile, quod etiam de mendacio judicari potest, præcipue si iteretur. Et brevibus interjectis: Quisque, ait, aliquod genus mendacii, quod peccatum non sit, putaverit; decipit seipsum turpiter: cum honestum esse deceptorem aliorum arbitretur. Omne ergo genus mendacii summopere fuge, quia omne mendacium non est à DEO.

(a) In

(a) In Enchirid. suo c. 18 & in libro contra mendacium ad Con-
sentium c. 12. (b) 3. Sententiarum lib. dist. 38. §. 1. & ibi com-
ment. Scotus, Richardus de media villa, Alex. Aletis, Du-
rand. à S. Porciano, Bonaventura, Biel, aliique.

§. III.

At enim, ut *κατ' ἐνδύων* respondeamus: Si illis ipsis,
contra quos hic disputamus, Scholasticis, omne mendacii
genus, etiam officiosum, in vitio est, nulloque in casu, ne
eo quidem, quò vita innocentis aut par aliquid aliter ser-
vari, alterque ab improbi facinoris consummatione aliter
quam falsiloquio averti nequit, eo utendum est, non pot-
est non reservatio mentalis turpis & illicita esse, utpote,
quæ hoc ipso, quod, ceu modo dicimus, humanæ socie-
tatis vinculum rumpit omnique fidei directe contraria est,
vel quolibet mendacio pejor atque deterior habetur, jux-
ta illud: *Cui non licet, quod minus est, ei nec quod majus
est licebit.* Confirmat hæc, quæ jam diximus, Collegii
Majoris in Academia Lovaniensi Præses & Professor, qui
variis argumentis vanitatem restrictionum mentalium o-
stensus, inter alia etiam hoc adversus earum patronos u-
titur. *Atque ex hac, ait, deductione argumenti quinti e-
mergit sextum, in hoc consistens, quod proferens scienter
enunciationem falsam, sola mentali reservatione verificabi-
lem, mentiatur. Cum ergo omne mendacium, fatentibus
ultra ipsis restrictionum patronis, sit illicitum; consecrari-
um omnino est, prolatorem enunciationis falsæ, sola men-
tali reservatione verificabilis, illicite agere. Assumptum
probatum imprimis auctoritate Patris Lessii, qui valens ex-
cusare multos veteres tractatores mendacio in speciem sal-
tim patrocinantes, ut Origenem, Abbatem Joseph, Cassianum,*

Chrysoſtomum, Hieronymum, Theodoretum, Theophyla-
 dum, Occumenium & plerosque Græcos Patres: Putarem,
 inquit, plerosque ex prædictis Patribus excuſari poſſe,
 quod Mendacium vocent etiam orationem alio ſenſu di-
 ctam, vel habentem tacitam mentis limitationem, ita ut
 alter aliud intelligat & decipiatur. Ex confeſſione igitur hu-
 jus magni reſtrictionum mentalium Patroni plerique illorum
 Patrum vocarunt mendacia orationes tacita mentis limita-
 tione reſtrictas. Si autem ea vocarunt mendacia, procul
 dubio cenſuerunt, eas revera eſſe mendacia, alioquin faten-
 dum foret, eos in hoc ipſo fuiſſe mentitos, quod mendacia
 dixerint, qua mendacia non eſſe revera cenſuerint.

§. IV.

Quod autem reſtrictiones iſtæ, ceu dictum, quolibet
 mendacio multo deteriores & pejores ſint, inde pater,
 quod in quibusdam caſibus adverſus aliquos falſiloquio
 uti non omnino illicitum ſit: veluti cum hoſtis pro ſalu-
 te patriæ fallendus, aut ab homine occidendo graſſator a-
 vertendus &c. id quod præter (a) Quintilianum & (b)
 Grotium etiam (c) Euſtratio, Metropolitæ Nicæenſi, ce-
 leberriſimo Ariſtotelis Paraphraſtæ, notatum, qui ita diſſe-
 rit: οὐ βελούδιον ὅτι ἐξ ἀνάγκης ὁ ἀληθεύων ἐστίν, ἐστὶ
 γὰρ ποτε τὸν ὀρθῶς βελούδιον, καὶ πάλιν αὐτὸ τὸ ψεύδεις βε-
 λούδιον, ἢ ὁπότε τις ψεύδεται πρὸς τινα, ἢ ἐχθρῶν ὄντων, ἢ κα-
 σφαλῆ αὐτῶν, ἢ φίλον ἢ ἐκκοίτην αὐτοῦ ὄντος κακῶς, καὶ τῶν
 τὰ ἀποδείγματα ἐν ταῖς ἱστορίαις ποιεῖ. Qui recte conſul-
 tat, non utique & verum dicit. Fieri enim poteſt, ut quis
 recte conſultans, hoc ipſum conſulter, quo pacto de industria
 mentiatur, aut hoſti, ut eum fallat, aut amico, ut eum à
 malo liberet: quarum rerum exemplis plena ſunt hiſtoria.

At

At reservationibus mentalibus uti nullo jure licet: periret enim sic omnis inter homines fides, frustrarentur sine suo omnes necessariae in vita communi institutae actiones, manerent quaeque detestanda scelera ab hominibus commissa impunita; eademque opera & facilitate, ut recte contra ejusmodi impostores observat (e) Grotius, quâ aliquid affirmari, idem & negari posset, & quâ aliquid negari, idem & affirmari posset. Bene igitur *Azorius*: *Nibil tam falsum esse potest, quod non queat ab omni mendacio liberari, se aliquid arbitratu nostro mente tacitum retineamus.*

(a) lib. 2. Institut. Orator. c. 18. (b) de jur. b. & p. lib. 3. c. 1. (c) VI. Nicomach. (d) Vid. Rivetus in explicat. decalog. p. 397. (e) cit. l. §. 17. n. 3. (f) Institut. Moral. lib. 2. c. 4. Vid. quoque Ludovic. Montaltius epistol. provinc. 9.

§. V.

Audiamus iterum ea de re graviter non minus quam facunde contra eundem mentalium restrictionum usum, differentem modo laudatum Praesidem: *Adversatur iste summopere societati humanae adeoque ipsi humanae naturae, quae eam societatem naturaliter adpetit, quia homo, inquit Divus Thomas, est animal sociale, naturaliter unus homo debet alteri id, sine quo societas humana servari non posset. Non autem possent homines ad invicem convivere, nisi sibi invicem crederent, tanquam sibi invicem veritatem manifestantibus. In dispersione gentium, post Babylonicam confusionem linguarum illi homines sibi invicem cohaeserunt, qui se ejusdem idiomatis esse compererunt, quia ii soli mutuas mentes intimare invicem potuerunt, sine qua intimatione coalescere in unam societatem nequiverunt. Vnde Augustinus: Si duo, inquit, sibi invicem fiant obviam, neque prae-*
rare,

rire, sed simul esse aliqua necessitate cogantur, quorum neuter norit linguam alterius, facilius sibi animalia muta, etiam diversi generis, quam illi, cum sint homines ambo, sociantur. Quando enim qua sentiunt inter se communicare non possunt propter solam linguarum diversitatem, nihil prodest ad conficiandos homines tanta similitudo naturae, ita ut lubentius, homo sit cum cane suo, quam cum homine alieno. Alienus porro homini, quantum ad hoc propositum, est omnis homo, cujus idioma non aperit socio mentem. Ac per hoc alienus censeri debet, quo aliquid mente occultatum reservat, unde sensus integri sermonis pendet; perinde ac is, qui vocabulis notis ignotum admiscet, ex quo provenit, ut mens loquentis audientem lateat. Et paucis interjectis: *Quanam obsecro, societas coalescere inter eos potest, quorum alter alteri pro affirmatione negationem, & vice versa obruserit; Et tamen reservationum mentalium patroni nunquam possunt rationem reddere, cur minus reservari mentaliter queant affectiones copula enunciativa, quam extremorum. Quod si etiam haec reservari licite queant, licite profecto & affirmationes pro negationibus & haec vicissim pro illis ingeri poterunt.*

§. VI.

Equidem adversae sententiae patroni improbitatem hujusmodi restrictionum excusare conantur restrictione licentiae ad certos casus: quasi scilicet, si (1) quis non juridice interrogatus à iudice, (2) per interrogationem ipsi injuria inferatur, licitum tum esse ipsi etiam sub juramento absolute negare verbis; quod ipse novit verum esse. At enim quod primam conditionem attinet, sicuti hujusmodi iudex non juridice interrogans, praeter hoc quod ab ipsis fingitur, in rerum natura nec est nec esse potest, ita frustra eo in

in casu, qui non datur nec dari potest, licitus pronuncietur reservationum mentalium usus; Et posito vel maxime, dari posse hujusmodi iudicem, qualem illi describunt, iudicis tamen error & vitium nequaquam derogare posset auctoritati iudicii; Adhuc res esset periculi plenissima, si reo permitteretur libertas iudicandi, num iudice si interrogatus nec ne? Denique si vel maxime à iudice, non iudice interrogante, reo non imponi posset obligatio, inde tamen nequaquam inferre licet, iudici ita à reo mentali reservatione illudi posse, sed hoc solum, reum eò in casu posse respondendi necessitatem omnino detrectare, quod & altero quoque in casu procedit quo interrogatus injuria afficitur, sive jam illa detrectatio fiat tacendo, sive protestando, sive appellando ad superiorem iudicem.

§. VII.

Atque ex hæcenus dictis satis constare putamus, quantopere omnibus veritatis ac fidei amantibus detestanda sint reservationes mentales, quas Jesuitæ sæde plane & diabolice ad torquendum in contrarium apertorum verborum sensum & ad illudendos homines, invenerunt. (a) *Longe magis autem detestanda sunt, quoties quis iis circa illas assertiones, quæ non nisi jurejurando confirmanda, & ubi ad verum dicendum in proferente obligatio erat, utitur.* Cum duplex hic contingat illusio, & Dei & hominis, jusque quod ex ipso juramento, tanquam ex promisso aut contractu, qui simplicissime intelligi debet, utrique eorum quæritur, turpiter violatur. (b) Neque enim hic homo aut persona sola, cui juratur respicienda est, sed is, qui juratur, Deus, qui semper ad obligationem in jurante pariendam sufficit, adeo quidem ut si maxime per-

B sonæ

sonæ cui juratum, jus deficeret, cum Deo tamen adhuc negotium esset, qui verba in iurejurando simplicissime & ita accipit, quemadmodum alter, ad quem illa directæ sunt, intelligit: (c) qua de causâ juramentum etiam voti nomine nuncupatur, quateuus tam in iuramento quam voto cultus Dei intenditur, & ex divino iure aliqua obligatio producitur, licet in eo à se invicem differant, quod in voto cultus iste intendatur per promissionem, nequaquam autem in iuramento, cuius quod tantum adhibetur ad promissionem confirmandam.

(a) Pufendorffius de Jur. Nat. & Gent. lib. 4. c. 1. §. 14. (b) Grot. de Jur. B. & P. lib. 2. c. 13. §. 15. n. 1. (c) Idem cit. §. 2. & Zigler. in Not.

§. VIII.

Sed ad hæc rectius pernoscenda proderit nunc *narrationem iurisjurandi, ut talis seu humani*, propius contueri. (a) Est enim illud nihil aliud quam affirmatio religiosa, que fit DEO teste ac vindice, live jam illa affirmatio sit de re præterita, live de futura, quarum illa iuramenti assertorii, hæc promissorii nomine nuncupari solet. Studio dixi: *iurisjurandi ut talis seu humani*. Neque enim hæc, quam modo dedimus, definitio est iuramenti ut sic & in genere sed ut talis & ejus saltem, quod a creatura rationali provenit. *Vt hinc fallam & fallantur*, quotquot a definitione iuramenti, ut talis & spectati in ordine ad creaturam rationalem, argumentantes ad iuramentum divinum, ex eo quod iuramentum sit cultus patriæ & assertio Dei religiosa, juransque ultionem perfidiæ a superiore deponat aliisque requisitis, non nisi ad conceptum materiam jurantis creaturæ pertinentibus, eorundemque ex parte ipsius

ipſius DEI defectu, DEO juramentum proprie tale denegant; cum homo, quando jurat, per alium ſe ſuperiorem, Deus autem per ſeipſum ſuamque eſſentiam & immutabilem juret juſtitiam & veracitatem. Quocirca (c) quando & quoties homo jurat, ſtatim ex ipſius jurejurando duplex conſurgit obligatio, altera ad hominem, cui juratum, ut partem, vi cujus is qui juravit tenetur ad id, quod juravit, præſtandum; altera ad DEVM, per quem juratum ut teſtem ac vindicem, vi cujus ultro ad pœnam a Deo exſpectandam, ſi fallat, ſe obligavit. Quæ poſterior obligatio perpetua eſt, licet altera illa, quæ eſt ad hominem, certis ex cauſis interdum ceſſare poſſit.

(a) Cicero 3. offic. vid. quoque Setſerus de jurejurando lib. 1. c. 1. n. 12. & ſeqq. (b) è quibus Laymannus Theolog. Moral. lib. 4. tit. 3. c. 12. n. 1. (c) Grot. de Jur. B. ac. P. lib. 2. c. 13. §. 14.

§. IX.

Confirmat hanc noſtram ſententiam de gemina in jurante obligatione præ ceteris reſtrictionum mentalium propugnator acerrimus, Leon. Leſſius *Notandum eſt*, ait, *in juramento binas intervenire obligationes erga eum, in cujus favorem præſtatur, quarum altera præciſè oritur ex promiſſione, altera ex ipſo juramento. Ex promiſſione oritur quadam obligatio ſcilicet fidelitatis aut veritatis, cui ſi non ſatisfacias, cenſeris perfidus aut mendax. Verum ſi promiſſio per injuriam extorta eſt, facile poteſt hæc obligatio elidi ab eo, qui injuriam paſſus eſt; ita ut ne quidem ex decentia aut honeſtate teneatur ei ſatisfacere, quando eſt ſolitaria: poteſt enim ratione injuria ſeipſum reſtituere in integrum, vel uti quaſi compensatione, non ſolvendo promiſſum, cum ſolum agatur de commodo promiſſarii, qui per injuriam promiſſionẽ extorſit. Ne autem promiſſor id facere poſſit*

fit & sic eludere promissarium, exigi solet iuramentum, quo Deus vocatur in testem, nimirum ut puniat promissorem, nisi præbet quod promisit, & ita promissor reverentia & timore DEI moveatur ad solvendum; sicque ex iuramento nascitur nova obligatio erga promissarium ad præstandum promissum in ipsius commodum. Ita Deus adducitur in testem promissionis & solutionis future, ut nisi eam præstes, censearis Deo irreverens & injurius, ut qui illum feceris testem falsi. Hæc ille: qua quomodo ipsius dogmati de reservationibus mentalibus congruere possint, non video.

(a) de Just. & Jur. Lib. 2. c. 42. dubitat, n. 63.

§. X.

Atque ex his insimul adparet, quam iniqua sit eorum opinio (a) qui cum (b) Cicerone nullum committi putant perjurium, si prædonibus pactum pro capite pretium non adferatur, ne quidem si juratum sit, eo quod prædo non sit ex perduellium numero definitus, sed communis omnium hostis, cum quo nec fides esse debeat, nec jusjurandum commune. Quod ex consimili ratione etiam ad Tyrannum adplicari solet, utpote cum quo *ἄδεν τῆς ἐστὶν εὐνοίας*, ut verba Bruti apud (c) Appianum leguntur.

(a) Alber. Gentilis de Jur. Belli lib. 1. c. 4. Bodinus de Republ; lib. 1. c. 1. & lib. 5. c. 6. (b) de off. 3. (c) Bell. civil. 2.

§. XI.

At enim (a) si vel maxime personæ, cui juratur, jus hic deficeret, nullaque obligatio inde ex iuramento ipsi prædoni accresceret, nihilominus tamen Deo obligaretur stare jurejurando, utpote cui, ut supra dictum, semper in jurantem ex jurejurando jus est, vi cujus præstare tenetur, quod

quod promittit, nisi Deum iratum & vindicem in semetipsum experiri velit. Est enim juramentum prædoni factum actus mixtus, qui magis voluntarius, quam inuitus est, cum (b) consensus hic, quo incertam pecuniæ summam prædoni pro vita redimenda solvendam consensit, non fuerit conditionalis, sed absolutus spectatis temporis ac loci circumstantiis. Neque id, quod Cicero sumit verum est: *nullam esse cum prædone juris societatem.* Cum depositum ex ipso gentium jure (:h. e. naturæ jure:) reddendum latroni, si dominus non adparet, ut rectè (c) Tryphonino, Jcto, responsum est. *Neque sufficit hic cum (d) Lessio aliisque momentanea jurantis solutio, ita ut statim ei, quod solutum, liceat recuperare.* Cum (e) verba in juramento, quoad Deum simplicissimè & cum effectu sint intelligenda, eoque qui accessit ad prædonem & solutam pecuniæ summam statim abstulit, non satisfacit juramento de solutione pecuniæ; sicuti nec is, qui rediit clam ad hostem iterumque abiit, ut rectè à Senatu Romano judicatum est. (f) Quantò religiosus fuit hac in parte M. Attilius Regulus, qui promissioni juratæ de redeundo in carcerem, ut maximè is fuerat injustus, sanctè insistere & citius tormenta ac extrema quæque expectare maluit, quam fidem semel hosti datam temerè violare. *Regulus, inquit Cicero, non debuit conditiones pactionesque bellicas & hostiles perturbare perjurio.* Et quamvis Baldus agnoscat redeundum esse in carcerem, excipit tamen illum casum, si propter crudelitatem hostis captivus timeret mortem. Atqui jam sciverat Regulus etiam tum, cum promitteret, quæ sibi barbarus tortor pararat.

(a) Grotius cit. l. (b) Idem lib. 2. c. 13. §. 7. n. 2. Vid. Franck. lib. 2. resolut. 4. & Dn. Werlhof. erudita disser. de pactis liberat.

Genium n. 36. p. 71. (c) l. bona fides ff. depositi (d) lib. 2. c. 42. dub. 6. n. 27. (e) Grot. lib. 2. c. 13. §. 15. n. 3. (f) Lessius de Justit. & Jur. lit. 2. c. 42. dub. 6. n. 28. Sylv. verb. juramentum. 4. qu. 26. Toletus lib. 4. c. 22.

§. XII.

Idem, quod de improbitate reservationum mentalium ex natura & effectu jurisjurandi interno, obligatione jurantis, hactenus ostendimus, *amplius ex ipsius effectu externo dispalescit, qui est praecidere controversias: πάσης αἰτιολογίας πάρος εἰς βεβαίωσιν ὁ ὄρκος*, inquit (a) divinus Scrip-
tor ad Hebraeos: Omnis disputationis finis est juramentum rem sanciens: Cui simile illud Dionysii Halicarnas. πλεονεξία δὲ πίστεως ἀπιστίᾳ ἐστὶν ἀνθρώποις ἐδιδρασε καὶ βαρβάρους ἢ ἀδίκους πῶποτε ἀνεμάθησεν χεῖρ, ἢ δὲ ὄρκων καὶ ὁσωνδῶν ἐγγυηθεὶς ἴδὲς πιστευμένη τῶν στυβίσεων. *Ultima fides inter homines tum Graecos tum barbaros, quam nulla delebit aetas, est ea, quae per jurata pacta sponsores adhibet Deos. Sed si juranti fas esset mentalibus restrictionibus uti, expiraret hoc ipso effectu juramenti praecipuus, nec ulla amplius humana controversia rite juramento, quod tamen πλεονεξία κατὰ φύσιν, ultimus in rebus dubiis effugium esse solet, finire posset. Vidit hoc iterum supra toties laudatus Collegii majoris in Academia Lovaniensi Praefes, quando ita disserit: Tertio quoniam non solum in simplicibus assertionibus, sed etiam in jurationibus usum mentalium restrictionum adprobant, Apostolicum illud oraculum penitus evacuant: Homines per majorem sui jurant, & omnis controversia eorum finis ad confirmationem est juramentum: Nullum quippe inter homines negotium juramento rite finire poterit, si juranti permitteretur mentali restrictione uti.*

(a) Grot. lib. 2. c. 13. §. 13. n. 1. (b) c. 6. 16.

§. XIII.

Denique etiam pugnant hujusmodi restrictiones cum jure seu libertate judicandi, quam homines colloquentes his, quibus colloquuntur quasi pacto quodam tacito & ex gentium debere intelliguntur. (a) Cum enim institutus hominum sermo aliaque similes notæ sint introductæ ad sensum animi sui alteri prodenda, statim quoque illi mutua se obligatione eo adstrinxisse censentur, ut iisdem ita uterentur, quo exinde possent judicare de mente ac sensu ejus, quibuscum colloquerentur; id quod cum in aliis v. g. pactis & conventionibus, tum maxime in juramentis oppido necessarium videbatur. (b) Cum enim interni actus per se spectabiles non sint, nisi ex actibus externis eorumque signis nobis innotescant & tam certi aliquid in ejusmodi conventionibus & juramentis statuendum erat, certe ne nulla omnino esset obligatio, si quisque sensum, quem vellet sibi affingendo liberare se posset, ipsa dictante naturali ratione jus est ei, cui juratum aut aliquod promissum, jurantem aut promissorem cogere ad id, quo verba idque genus similes notæ nos ducunt, cum alioqui res exitum non haberet, id quod cum in aliis tum maxime in moralibus pro impossibili habetur. Sed si cuius liceret verba pro suo arbitrio adhibere, & non solum in simplici sermone, sed etiam in jurejurando restrictionibus mentalibus aliisque æquivocationibus pro lubitu uti, tolleretur sic judicandi libertas, ita ut alteri de alterius sententia liquido constare non posset, eoque inane esset illud notarum inventum, & mutua illa inter homines obligatio, sermone usque plane expiraret.

(a) Pufendorf. de Jur. Nat. & Gent. lib. IV. c. 1. §. 10. Grot. lib. 3. c. 1. §. 11. n. 1. (b) Idem lib. 2. c. 16. §. 1. n. 1.

Atque hac sufficiant in presenti pro improbitate reservationum mentalium adduxisse. Videamus nunc etiam, quibus argumentis se fulciant illarum Patroni. Primum, ergo ab illis ipsis hoc tanquam principale adferri solet, quod reservatio mentalis duabus absolvarur orationibus, tanquam partibus eam componentibus, altera externa & aperte prolata, interna altera & in mente retenta, quæ si conjunctim spectentur, integram efficiant & completam enunciationem, cui nulla omnino falsitas insit; ut si viator à latrone ad certam pecuniæ summam jurato pro vita promittendam compulsus, ad latronem diceret: dabo tibi eam, his in mente retentis verbis, si tibi debeo. Audiamus ea de re magnum restrictionum mentalium Patronum, (a) Lessium, hic adductis prius quibusdam restrictionum istarum oppugnantibus, Soto, Cajetano aliisque, quibus oratio illa exterius prolata pro falsa habetur, statim suam addit emendationem: Sed contrarium est probabilibus & tenet Norabus &c. & multi alii. g. si reus non juridice rogetur, potest dicere, non feci, mente addendo, in carcere; Non habui complices, puta in alio crimine, &c. Probatur, quia in his & similibus eventis non tenetur homo totam mentem suam circa rem, de qua interrogatur aperire, ergo nec tenetur omnia verba exprimere, quibus ea aperitur, poterit igitur partem exprimere, & partem tacitus addere. Confirmatur, quia non magis tenetur totam mentem suam exterius declarare coram isto, quam dum solus agit & secum loquitur, cum iste nihil ad hoc juris habeat, sed dum secum loquitur non tenetur totum exprimere, sed potest partem in animo retinere; ergo etiam cum agit cum illis, ad quorum mentem non tenetur respondere. Nec obstat, quod illud,

illud,
per se
tacit
tur,
curio
rum
(a)

ad se
loque
tur, q
& imp
exter
piatu
lud n
tem
gnifi
man
erga
(a)
(b)

tur e
nesci
pulis
æqui
dici
nam
simu

illud, quod exprimit, per se fit falsum; quia non intendit per se & solitariè affirmare, sed conjunctum cum eo, quod tacitus addit, cum quo est verum: quod enim exprimitur, solum est pars totius orationis, quæ constat partim locutione mentali, partim externâ. Hæc ille ex mente suorum sociorum.

(a) de Just. & Jur. lib. 2. c. 42. dub. IX. §. 47. p. 626.

§. XV.

Enim vero sicuti oratio propter alios est inventa ad sensa animi sui ipsis manifestanda & non ut sibi quis loqueretur, ita illius veritas & falsitas ex iis solum æstimatur, quæ aperte ad alios proferuntur, eoque absolum est & implicat, orationem, quam quis scit & credit esse falsam, exterius & deliberato ad alterum dirigere, ut ipse decipiatur, neque tamen velle significare falsum. Sicuti & illud non minus dictu absurdum est, partem componentem orationis internæ seu mentalis, nec erga alterum significativæ, ut bene hic contra socios suos notat (c) *Laymannus*, esse partem componentem orationis externæ & erga alterum significativæ.

(a) Pufendorf. de Jur. Nat. & Gent. Lib. IV. c. 1. §. 14.

(b) Theolog. Mor. tom. 2. lib. 4. tr. 3. c. 13. n. 7. p. 85.

§. XVI.

Alterum adversariæ sententiæ munimentum petitur ex verbis Christi Marc. XIII. v. 32. ubi dicitur: Filium nescire diem, & horam ultimi judicii, intellige, ut discipulis aut aliis patefaciat. At enim, Christus nulla hic æquivocatione aut reservatione mentali usus fuit, nec diem judicii, quem illi actu ipso secundum humanam naturam non ignorasse contendunt, se scire dissimulavit: cum revera secundum humanam naturam

C

&

phrasi & formula eodemque plane singulari sensu, quo hic, etiam (c) alibi Christus in mox resuscitando Lazaro usus fuit.

(a) ad h. l. vid. 1. Cor. XI. 20. & XV. 20. (b) l. de Resurrect. carnis.
(c) Joh. II. 24. Vid. Calov. in Annot. ad Matth. IX.

§. XVIII.

Quartum argumentum peti solet ex Joh. VII. v. 8. ubi Christus dixit: Ego non ascendam ad festum, qui tamen mox ascendere cogitaverat, uti & ascendit, v. 10. Sed ex contextu manifestum est, quæ sit sententia aut mens verborum Christi, videlicet non alia quam eorum, quæ habentur Joh. II. 4. *ἄρα ἦκει ἡ ἑορτή μῆς.* Nam quemadmodum illic nondum horam suam venisse dicit, & tamen mox visa opportunitate temporis, miraculo edendo congrui, præstitit, quæ à matre exigebantur, ita quoque hic egitq; monuitq; tempestivitatē temporum non alii quam sibi notam, eoque pericula jam imminencia sibi sedulo cavenda esse. Non ergo Christus ulla hic æquivocatione uti, sed saltem circumspecte agere voluit, ne si ante tempus adimpletum cum aliis eo palam ascenderet, concitatos in se jam animos magis accenderet certissimumque inde vitæ suæ incurreret periculum.

TH. XIX.

Quintum, quod affertur argumentum desumptum est ex Luc. XXIV. 28. *Ubi Christus simulabat se longius iturum, qui tamen longius ire non cogitaverat.* Sed admonendi sumus, quod (a) non omnis simulatio in vitio sit, quodque (b) rebus aliis uti liceat, etiamsi prævideamus futurum, ut alter inde falsam concipiat opinionem; cum in his nobis plena libertas sit relicta, dummodo nullum sequatur inde nocumentum, aut si quidem sequitur aliquod damnatum, modo tamen illud non sit illicitum.

tum. Posterioris simulationis exemplum est in fuga ficta, qualem (c) Josua suis præcepit ad expugnandum. Hajum: Cum nocumentum quod hic sequitur licitum sit ex belli justitia; Prioris simulationis exemplum est in eo, (d) qui per totam noctem in cubiculo suo lampadem discutiendis terroribus nocturnis alit, aut ut lumen semper in promptu habeat; hic enim non tenetur ad eam extingvendam, etiamsi vel maxime vicinus credat, fieri id ob lucubrationes. Eodem referri debet simulatio Christi, quâ ipse apud comites Emauntinos *weget-
müero* ire longius, id est simulavit aut speciem prætulit ire longius. Nam talem gestum præ se ferre in cujusque arbitrio est, nihilque in vita communi frequentius est, quam discessum simulare, ut inde nobis liquido constare possit, gratine simus futuri hospites an minus. Nulla itaque hic Christus reservatione mentali, quæ non nisi in verbis consistit, sed simulatione solum, quæ in rebus cernitur, usus fuit, speciem præ se ferendo ire longius, sub conditione tamen, nisi magno nisu retineretur: quomodo & DEUS multa velle dicitur quæ non fiunt, intellige, quæ vult voluntate conditionata.

- (a) Vid. Institut. Eth. Dn. Præsidis lib. 2. c. 16. §. 19. (b) Grot. lib. 3. de Jur. B. ac Pac. c. 1. §. 8. n. 2. & 3. (c) Jos. 8. Vid. Sylvester in voce bellum. (d) Puffendorff de Jur. Nat. & Gent. lib. 4. c. 1. §. 12.

§. XX.

Equidem adhuc plura alia cumulant argumenta ii, qui docent, quando nam & quatenus liceat verba vel facta, in seipsis falsa, sed mentaliter restricta, juramento firmare. Sed quia hæcenus allata fuere potiora, ideo reliqua Theologis discutienda relinquimus & huic nostræ dissertationi colophonem imponimus, Deo debitas persolventes grates,

F I N I S.

vid 18

Jena, Diss., 1701

ULB Halle

3

003 707 377

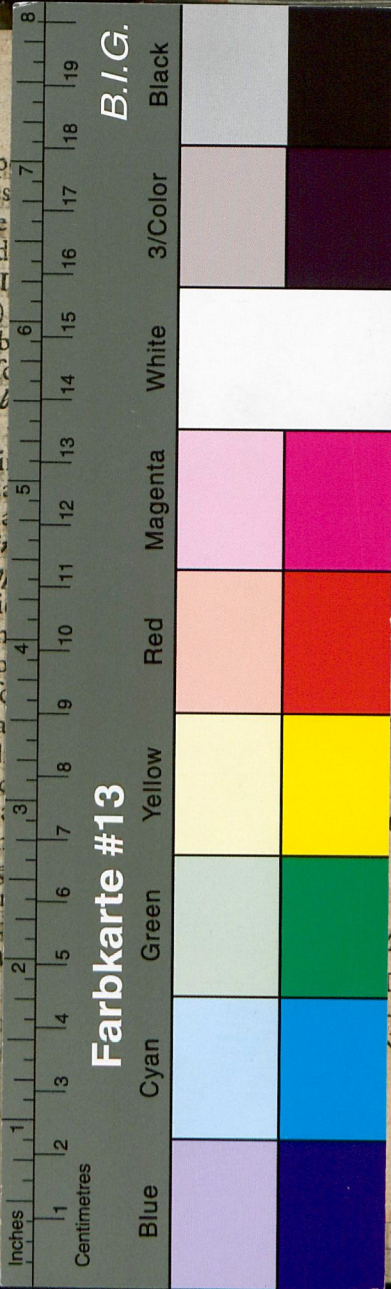
f

TA → Ö

neu 1+ 15 Stück verbunden

SSERTATIO
DE
TATE RESERVA
M MENTALIVM
VRAMENTIS

QVAM
PRÆSIDE
VIRO
MO ET EXCELLENTISSIMO
COB. MULLERO,
D. LOG. PROFESSO-
N. FAMIGERATISSIMO

*Præceptore suo multis nominibus
venerando*

Eruditorum examini subijciet
OR ET RESPONDENS

HEINR. HENTZOLD
Lohma-Thuring.

TORIO PHILOSOPHORVM
D. 19. MART. MDCCI.

NÆ, Litteris Müllerianis.

711
32
B.
M
8

151808

22

